

UČITELJSKI T O V A R Š.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dné vsakega mesca, in veljá za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj V. V Ljubljani 1. septembra 1865. List 17.

Zgubljena sreča.

Zarja sreče!
Moje sveče
Zgodaj svit odzela si.
Lica mila
Si zakrila,
Nikdar več te blizo ni.

Pred spremljala
Si me, zala,
Naglo zdaj mi daš slovó;
Serce poka,
In iz oka
Solza lije za solzó.

Rama mi se
Že precèj je
Butare privadila;
Mirni, tihi
So izdihi,
Več ne gredo iz sercá.

Da varljiva,
Zapeljiva
Včasi si, pač dobro vem,
Vence spletaš
In obetaš,
Al doseči jih ne smem.

Tvoja jeza
Sicer teza,
Vendar meni je lehka.
Po terpljenji,
Po življenji
Duša bo v nebo prislá.

Miroslav Turk.

Besedica staršem in srenjskim možem. *)

Kakor si kdo postelje, tako bo ležal.

Preg.

Vsako leto ima štiri letne čase, slehern čas pa pripravlja kmetovavcu posebna dela, katerih brez odloga se poprijeti ter poredoma in marljivo zvrševati je tako silno potrebno, da bi mu sicer vsako še tako veliko pa prepozno prizadevanje ali le malo pridelka doneslo, ali še celó popolnoma brez sadú ostalo.

*) Iz „Letnega sporočila ipavske glavne šole“.

Vredn.

Kdor hoče na primer v jeseni žitnice in hrame napolniti, ali vsaj toliko spraviti v nje, da bo sebe in svoje po zimi s tim lahko preživil, pa tudi z modrim hiševanjem vsem nenavadnim potrebam zadostoval, mora vinograde in polje že v prvem spomladanskem času umno in skrbno obdelovati pričetni in ravno tako v poletju pridno oskrbljevati ne jenjati.

Tudi naše življenje ima štiri dobe enake čveterim letnim časom. Pomladi podobna je otroška mladost, poletju leta mladenčev in deklin, jeseni enaka je moška doba, zimi pa starost in smrt. Kakor tam, tako tudi tu vrté se dobe nemudoma naprej in — prezreti ne smeš, ne zamuditi opravil, ki ti jih spomlad in poletje življenja določujete, ako hočeš v jeseni zadovoljen biti, v starosti pokojno živeti, in potem mirno, srečno umreti.

Ko dete zraste otrok, odprè se mu rajska spomladanska doba ter brž pričetni je na vse strani ga odgojevati; in — ravno Vaš, štarši, je ta glavni posel. Po lastni skušnji pa Vam je znano, da sami polja svojega nikakor niste v stanu obdelati; zdaj to, zdaj drugo primora Vas, privzeti si pomagavcev, naj vže veljá, kar hoče, da le delo ne zastaja, temveč, da napreduje in da se še o pravem času končá. Nič manj jasno je pa tudi, da družega polja, otročičev svojih, sami ne morete obdelovati, to je, jih odgojevati, kakor velevala dolžnost; tudi na to polje Vam drugi morajo na pomoč prihiteti, da se nič časa ne zamudi in otrokom škoda odvrne, ki bi se pozneje ali le težko, ali pa še celó ne popravila. Pomagavci pri izreji otročičev so Vam pa duhovni in svetni učeniki — in kraj, kjer težavno nalogo to zvršujejo, je šola, z Vašo pridnostjo prekrasno sezidano, „Veri in Omiki“ posvečeno poslopje. Tu sem tedaj pošiljati morate jih — ali vže radi ali neradi, — da boste dolžnosti do njih res spolnovali in ne krivi prihodnje njihove nesreče, česar pa bil sem Vas vže ob času blagoslovljenja šole živo opomnil. — Ne brez vzroka govoril sem tedaj pred dvema letoma o tem, kar šolsko obiskovanje od Vaše strani zadržuje, tudi ne tje v en dan lani Vam naznanil pripomočke, ki ga pospešujejo. — Kar pa sem govoril gledé na vsakdanjo šolo ter Vam resno priporočal, vse to in še več veljá tudi za nedeljsko, dasiravno marsikteri še vedno modruje rekoč: „Čemu neki nedeljska šola, ko so otroci vže toliko let prej v vsakdanjo zastoj hodili?“ Al tako govoré le nevedneži, ob enem šolski nasprotniki; le tim je vsakdanja šola brez sadú in nedeljska od več kot peto kolo pri vozu; modrim in razumnim pa je nedeljska šola blažena odgojilnica za djansko

življenje; vredna, da jo slehrn, ki blagostanja sebi in svojim želi, na vso moč podpira, in — ravno tega nekatere prepričati — je glavni namen letošnjega šolskega sporočila.

Vsakdanji poduk je otroku do dvanajstega leta to, kar je pomlajeni zemlji v prvi spomladi sejatev in pridna roka. Osat in plevel ta rodila ti bo, ako je nisi redno oskrboval, osat in plevel rodil ti bo uni, ako si ga v nemar pušal. Pri vsem tem pa se poduk v vsakdanji šoli vender popolnoma ne zvrši, ampak postavi se tū le podlaga, na kateri gre pozneje v nedeljski nadaljevati. Kdor potemtakem svojemu otroku pot v to šolo zagraja, mu nareja neizrekljivo krivico, ker ga ne pusti do pripomočkov, s kterimi bi si zljajševal prihodnje življenje; in — če vže ostareli človek spoznati mora, da še ni popolnoma zučen, temveč, da ga skušnje od dne do dne bolj modré, koliko manj more se reči, da je otrok vsakdanjo šolo dovršivši dostojno izobražen, da poduka več ne potrebuje! Veliko koristnih vednost prisvojijo si otroci v vsakdanji šoli, al komu je neznano, kako lahko se vse to zopet pozabi, če se večkrat ne ponavlja; polagoma izpuhtelo bi jim iz glave vse, česar bili so se naučili, in tako bil bi ves čas zgubljen, ves trud zastonj. S pridnim ponovljanjem pa se pridobljene znanosti še le živo vtisnejo v spomin, in postanejo jim prava lastnina. Nedeljska šola je tedaj ponovljavnica, ki vtrjuje vže pridobljeno in — to je prva velika korist, ki učencem dohaja iz nje. Pa še več kot ponovljati je treba v nedeljski šoli. Slehrn učenik namreč vé, da marsikaj še tudi naj pridnišim učencem v vsakdanji šoli temno ostane, to gré torej učniku pojasnovati in pojasnjeno potem na djansko življenje, na vsakdanje potrebe obračati, ker bi sicer vednosti vse, še tako pridno ponovljene vender zopet le malo koristile. Koliko djanskih resnic vže iz kršanskega nauka ostane majhnim nerazumljivih, in o koliko rečeh se ne sme ne v vsakdanji šoli, ne v cerkvi govoriti, kar pa učenec pozneje vender le vediti mora! V vsem tem podučé se pa lahko v nedeljski šoli, jim kazaje izglede iz vsakdanjega življenja, kateri pa tudi bolj segajo v mlade srca, kakor le gole besede. Nič manj pojasnujejo in obračajo se v ponovljavnici tudi druge vednosti na vsakdanje potrebe, kakor: branje, pisanje in številjenje. Gledé na branje prebirajo se koristne bukve, podučljivi časopisi, ki pospešujejo vsestransko dušno in telesno življenje, da se učenci vže tū popolnoma prepričajo koristi, ki po vednosti branja človeku pri-teka. Ravno tako v oziru pisanja in številjenja vadijo se tū otroci vsakoršnje v življenju potrebne liste in račune narejati, da je po

vsem tem nedeljska šola ne samo ponovljavnica, ampak tudi pojasnilnica in djanska šola. Nedeljski učenci se vadijo, bi nekako rekli, orodje v vsakdanji šoli pridobljeno brusiti in ga prav v življenju rabiti; in glejte, vže to je dovelj, ko bi nič drugega ne bilo, kar nedeljsko šolo priljubuje in kar razumnega urno prepriča, da je res potrebna in ne peto kolo pri vozu. — Toda ponovljavnica ima še vse kaj več storiti! Glejte, otroci Vaši hočejo jesti, pa hotli bodo tudi prihodnjič živež imeti nič manj kot Vi zdaj, to jim je vže prirojeno ter se ne dá nikakor odpraviti. Bog pa, dasiravno neskončno dobrotljiv, ne bo jim vsipal naravnost iz nebes, kakor se tudi Vam do zdaj kaj takega zgodilo še ni; na zemljo postavil jih je in iz nje morali si bodo pridobljevati vsakdanje hrane in potrebne obleke. Al zemlja, kakor veste, jim zopet ne bo metala sama iz sebe, da bi je nič ne oskrbovali, temuč ona hoče, da bodo posebno marali za njo. Zemlja enaka je prav nježni gospej, s katero moraš prav prav pazljivo ravnati, da milosti njene ne zgubiš; in — v mestih otroci vadijo se tudi takega lepega vedenja ali pri olikanih družinah ali pa iz v ta namen spisanih bukev. Ravno tako imamo za gospo zemljo v glavnem mestu, v Ljubljani, neko družbo imenovano „kmetijska družba“, tudi imamo kmetijske bukve, in še celó kmetijske časopise, kateri nas vsi učé z gospo zemljo prav modro ravnati, to je prav obdelovati jo, če hočemo, da nam donašala bode, kar od nje zahtevamo. To slavno društvo, bukve in časopisi v ta namen spisani nas učé, kako s travniki ravnati, za tečno krmo skrbeti, kako drevje žlahtniti in živino lepo rediti; nas učé, drobnih bučelic ne zanemarjati, vinograde obdelovati in sviloprejké rediti in — glejte, vse to spada tudi v nedeljsko šolo, ter je in mora biti sedanjí čas poglobitni nauk, ako hočete sebi in otrokom telesno blagostanje zboljšati. Kako da je živo potrebno, da se otroci Vaši v kmetijstvu urijo, pomislite le, kako bilo je nekda in kako je zdaj! Slavni naš rojak, Vam gotovo vsaj po imenu znani g. doktor J. Bleiweis, je v velikem zboru prej omenjenega kmetijskega društva 1861. l. rekel, da prostora naše dežele kranjske, kateri 1.732.000 oralov in 425 □ sežnjevi meri, nismo v stanu po svoji volji raztegniti. Kar imamo, to je in ostane ravno tako. Toda prostor ta, pravi dalje g. doktor, ki je 1807. l. 416,189 prebivavcev imel in jih morebiti lahko preživil, mora zdaj 451.941 ljudi, tedaj 35.752 več, kakor pred 53. l. rediti. S temi besedami, ktere nekako sosebeno ipavsko dolino zadevajo, resno opominja učeni mož kmetovavca, ne le vsaki do zdaj ne še obdelovani kosec zemlje v prid obrniti,

temuč kliče na vso moč, kmetijstva se pridnejše poprijeti in vže mladino marljivo vaditi v tem. — Pred dvajsetimi leti ni bilo krompirjeve bolezni, slehrna še tako borna kočica imela ga je na kupe, da je ostajal; a zdaj ni več tako, treba je tedaj, dokler nam dobrotljivi Bog te bolezni ne odvrne, bolj se poprijeti, sadjoreje, sviloreje, vinoreje, in nauk v tem, glejte, deli zopet nedeljska šola. — Dalje do 1857. l. se je z vožnjo na veliki cesti mnogo mnogo prisluzilo; da ti je zemlja le še nekoliko donesla, bil si brez vse skrbi; ali tudi to se je predrugačilo. Vožnje so nehale, poljedelstva, kar si ga umel, bil si se odvadil, novci pridobljeni so potekli in zdaj pritiskajo reve in nadloge, da ne veš, kaj in kako. Tisti čas, bilo je tedaj tako, a zdaj je drugače, in ravno te drugačine okolišine tirjajo od tebe, kmetovavec, da se vseskozi prestvariš sam, pa tudi otrokom svojim potrebnega poduka ne odteguješ. Ker so vsakdanje potrebe vedno večji, Bog pa nam le po zemlji, na katero nas je postavil, daje, s čemur jih upokojiti zamoremo, zemlja nam pa le deli zopet po meri, kakor jo obdelujemo, je toraj treba, da skoraj pričnete učiti se, zemljo bolj obdelovati, in, da posebno ta nauk naklonite otrokom svojim s pridnim pošiljanjem v nedeljsko šolo. Ako tedaj prevdarite svoj revni stan. in če potem pomislite pripomoček, s katerim si ga zboljšati lahko morete, kdo bi se še predrznil nedeljsko šolo nepotrebno imenovati? Al da bo poduk v kmetijstvu res zdaten, da bo ponovljavnica naša resnično djanska šola, ni dovelj le take bukve in časopise imeti in jih brati, ki v kmetijstvo segajo, treba je naši šoli tudi vrta, kakoršnjega vže slehrna skrbna srenja za šolo ima, da se učenci tudi djansko vadijo, kar jim bukve posnemati velé.

Obrnem se toraj pri tej priložnosti k Vam, dragi starši, v imenu ljubljencev Vaših, kterim gotovo enkrat srečnim biti želite, obrnem se tudi k Vam, srenjskim možem, ki Vam je nad srenjo čuti in za njeno blagostanje skrbeti dolžnost, ter poprosim, pri-skrbeti šoli takega vrta, da se bodo otroci djansko vadili že v prvi dobi, česar gotovo potrebovali bodo v prihodnjem življenju. Ako bo šola taki vrt v last dobila, mladina pa k nauku pridno hodila in ga tudi Vi tej v izgled poslušati se ne sramovali, povem Vam, spolnili boste s tim svojo dolžnost ter otrokom vže v njihovi spomladi preskrbeli naj bolje doto, ki jim jo starši le dati zamorejo.

Iz vsega tega je jasno, da nedeljska šola ne uči več — le ročnega branja, pisanja in številjenja, temuč da vodi vse te vednosti na djansko življenje, na vsakdanje potrebe; še več, da uri mla-

dino tudi zemljo vsestransko prav obdelovati, iz ktere si morala bode vsakdanjega živeža pridobljevati. Nedeljska šola ni tedaj od več, ampak je živo potrebna naredba, ni peto kolo, ampak kot os pri vozu, brez ktere koles še rabiti ne moreš. Podpirajte tedaj starši in srenjski možje na vse strani to djansko šolo! Vi pa, otroci, spoznajte svoj zlati čas in to, kar Vam bo nekdaj v prid, ter vedite, da resničen je pregovor: „Kakor si kdo postelje, tako bo ležal“.

Kako sem novega učitelja v šolo vpeljal.

Iz pisma nekega častitega gospoda fajmoštra.

Otroci so bili v šoli zbrani; pripeljem učenika v šolo; ta se vstopi na desno, na obeh straneh pa stojé srenjski možje; vstopim se k mizi in nagovorim pričujoče s temi le besedami:

Otroci! Bog je svojega Sina Jezusa Kristusa na svet poslal; Sin božji je hodil od kraja do kraja in ljudi podučeval, posebno pa je rad k sebi vabil nedolžne otroke, jih učil in blagoslovljal. Kakor veste, se je Sin božji vernil k svojemu Očetu v nebesa; preden pa je svet zapustil, je postavil namesto sebe druge učениke. Rekel je svojim apostolom: „Kakor je Oče mene poslal, tako pošiljam tudi jaz vas; pojdite po vsem svetu, in učite vse narode“. Po Jezusovem povelji so šli njegovi poslanci po vsem svetu in učili stare in mlade; apostoli pa so postavili namesto sebe zopet druge, da bi ljudi podučevali. In glejte, tako sem tudi jaz pri vas ko namestnik Kristusov, da vas učim in vam kažem pot do prave sreče. Toda jaz imam po svojem stanu opravila, ktere ne smem odkladati, in tako ne morem tolikokrat k vam priti in vas učiti, kakor si želim in vošim, in kakor je vam potrebno. Da bi torej vi ne ostajali brez potrebnega nauka, pošiljajo se vam poleg mene še drugi svetni učениki, in glejte! ravno danes sem vam s soseskini mi možmi semkaj pripeljal novega učenika, ktere ga tukaj vidite. Moj namestnik, moja desna roka je on pri vas, vbogajte ga radi. — Otroci! prijatli ste bili poprejšnemu gospodu učeniku, radi ste jih imeli, upam da bote novemu gospodu tudi skazovali tako prijaznost. Ljubite jih, vbogajte radi in z veseljem, kakor vbogate svoje starše ali mene. Ljubite očeta in mater in to je prav, sej oni vam veliko veliko dobrega storé, vam dajo hrano in obleko in vsega, česar potrebujete, — ali